

РАЗВИТИЕ НА РАЗУМА I

/Класификация на Мисловните Процеси и Представите/

Веселин Божиков
СФЕРА ИЛ

Предмет на настоящата публикация е разумът и неговото развитие.

По-долу разглеждаме мозъка като участник в информационен обмен и на тази база за първи път класифицираме мисловните му процеси (опознаване, осъзнаване и осъществяване). Като следствие на тази класификация въвеждаме такава и за човешките представи (опознато-неосъзнато - ниво символи, опознато-осъзнато - ниво познание и осъзнато-неопознато - ниво вяра).

По-нататък представяме процесите на комуникация, като вид осъществяване, а символите, знаците и фетишите разглеждаме като изразни средства на представите от съответните нива (символи - опознато-неосъзнато, знаци - опознато-осъзнато и фетиши - осъзнато-неопознато).

Накрая завършваме с трансформациите на представите и основните закономерности в развитието на разума.

Философите от дълбока древност са се стремели да разкрият тайните на природата и на човека. Още тогава са се оформили двете основни теоретични направления за същността на нещата - материалистичното и идеалистичното. Представителите на тези две течения и днес продължават да спорят кое е първичното - духът или материята.

Материалистите се опитват да ни убедят, че разумът е просто висша функция на мозъка (материята) и престава да съществува със смъртта на самия индивид.

Идеалистите пък твърдят, че разумът (духът) е първичен и независим от материята, а жизненият му път наедно с тялото не изчерпва неговото съществуване. (фиг. 1)

И до днес в съвременната психология няма ясни определения за разум, съзнание и интелект, въпреки че учените ги разглеждат като основен предмет на тази наука. Нито материалистите, нито идеалистите не са успели да изяснят що е разум и какви са закономерностите в неговото развитие.

Материалистите предпочитат да използват термини като съзнание и интелект, а идеалистите душа и дух.

Ние обаче използваме думата разум, защото е възплътила в себе си онзи смисъл, който кара всеки човек да изпитва чувство на превъзходство спрямо останалите представители на живата природа. Човек осъзнава себе си като най-разумното същество на земята.

В специализираната литература ще прочетем, че разумът е висша степен на мисловна дейност.

Тук ние ще добавим, че разумът е не просто тази висша дейност, а онова, което стои зад нея. През целия си жизнен път човекът развива своя разум и се отъждествява с него.

За да бъдем по-точно разбрани ще се обърнем към достиженията на съвременната медицина. С всяка следваща година ние сме свидетели как лекарите успяват да съхранят човешкия живот при все по-критични ситуации. Днес практиката включва ампутации, трансплантации, импланти и др. операции, които на практика променят физическия организъм, но не влияят на разума.

Що се отнася обаче до мозъка нещата са по-различни. Както е общоизвестно човек не може без своя мозък и се нуждае от неговото нормално функциониране, за да се развива. Явно точно този орган е пряко свързан с разума ни.

Нека надникнем в тайнството на мозъка. Благодарение на съвременната наука ние знаем, че в основата на този шедьовър на природата стоят нервните клетки - невроните. По своята структура те са много близки до останалите клетки, но имат и някои разлики. Най-съществените им различия са нервните разклонения (аксони и дендрити) и клетъчната мембрана, благодарение на които невроните се свързват помежду си и могат да провеждат нервни импулси (информация).

Изключително важен за разбирането на изложеното по-нататък е начинът на самото свързване на невроните. Тук се натъкваме на паралелни връзки, свързващи понякога хиляди неврони. Така свързаните неврони образуват невронни мрежи. Последните са основните звена в структурата на мозъка. Самият мозък също може да се разглежда като една свръхсложна невронна мрежа, включваща над 70 милиарда неврона (с многомилиардни паралелни връзки).

Най-същественото в мозъчното устройство е паралелната му структура (имаме предвид главния мозък).

Тази паралелност явно е необходима за протичащите тук процеси.

От психологията знаем, че висшата нервна дейност най-общо казано включва всички мисловни процеси. Последните извършват сложни паралелни трансформации с нашите представи. Тук е важно да изясним, че под представа по-нататък ще разбираме всички преки продукти на висшата нервна дейност. Без представи не би имало мисловни процеси и без мисловни процеси не би имало представи.

Какво стои зад нашите мисловни процеси? Безспорно самите ние, т.е. нашият разум. Всички ние казваме "Моята представа за ..... е ....." или "Изобщо нямам представа за ....." и т.н. Ние осъзнаваме своите представи като строго персонални, каквито по-нататък ще видим че са.

До момента представите не са класифицирани и това възпрепятства да се проследи развитието на разума. За да успеем да направим това обаче, първо трябва да класифицираме мисловните процеси. Това е много трудно, поради многообразието и взаимната им обвързаност.

В тази сложна ситуация отново ще се насочим към структурата на главния мозък. Както споменахме той е една извънредно сложна невронна мрежа. Известните функции на тази структура са да получава, обработва, предава и съхранява информация. Последната постъпва от сетивата на организма (рецепторите), после се обработва в мозъка и в резултат на многобройните сложни, взаимнозависими и паралелни мисловни процеси от тук се предават командни нервни импулси към всички системи на индивида. (фиг. 2)

На база информационния обмен разделяме мисловните процеси на три групи. В първата са тези при които има непосредствен приток на информация от сетивата, тях ще наричаме познавателни (опознаване).

Във втората група попадат мисловните процеси протичащи на базата на вече получена информация, които ще наричаме съзнателни (осъзнаване).

При процесите от третата група имаме поток на командни нервни импулси от мозъка към организма и ще ги наричаме осъществителни (осъществяване).

Тук не се включват нервните процеси осигуряващи баланса и физическото развитие на организма. Последните осигуряват нашето съществуване и ще ги наричаме процеси на съществуване. При нормални условия (на съществуване) те нямат пряко отношение към процесите опознаване, осъзнаване и осъществяване и затова са предмет на отделна разработка.

Опознаването, осъзнаването и осъществяването обхващат цялата висша нервна дейност на човека (развитието на разума).

Опознаването, осъзнаването и осъществяването са неразривно свързани. Опознаването се базира на осъзнатото, осъзнаването зависи от опознатото, а осъществяването е следствие на опознатото-осъзнато.

Нищо в света не може да бъде изцяло (абсолютно) - нито опознато, нито осъзнато. Опознаването и осъзнаването са относителни, както самата реалност.

Базирайки се на основните процеси (опознаване и осъзнаване) вече лесно можем да класифицираме представите в следните нива (фиг. 3) :

ОПОЗНАТО-НЕОСЪЗНАТО - ниво "СИМВОЛИ" - тук са представите за онова, което повече сме опознали, отколкото осъзнали;

ОПОЗНАТО-ОСЪЗНАТО - ниво "ПОЗНАНИЕ" - тук са представите за онова, което относително равномерно сме опознали и осъзнали;

ОСЪЗНАТО-НЕОПОЗНАТО - ниво "ВЯРА" - тук са представите за онова, което повече сме осъзнали, отколкото опознали.

Наименувахме нивата СИМВОЛИ, ПОЗНАНИЕ и ВЯРА, защото смисълът на тези думи отговаря най-точно на същността на въведените термини.

Когато човек вярва в нещо той много повече го осъзнава, отколкото познава.

Когато човек познава съществува равновесие между опознаването и осъзнаването на нещото.

Нивото ОПОЗНАТО-НЕОСЪЗНАТО нарекохме СИМВОЛИ, поради характерния смисъл на тази дума, а именно - неясна обща представа за нещо.

Опознавайки нещо, ние се базираме на всичките си представи. Ако опознаването нещо е ново, в нивото ОПОЗНАТО-НЕОСЪЗНАТО се формира нова представа - СИМВОЛ. Чрез осъзнаване или опознаване-осъзнаване представите от ниво СИМВОЛИ се трансформират в такива от нивата ВЯРА или ПОЗНАНИЕ.

Представите от ниво ПОЗНАНИЕ чрез опознаване, осъзнаване или опознаване-осъзнаване могат да променят потенциала си или да се трансформират в СИМВОЛИ или ВЯРА.

ВЯРАТА чрез опознаване или опознаване-осъзнаване се трансформира в ПОЗНАНИЕ или СИМВОЛ.

Тук е важно да изясним, че потенциалът на представите зависи от това, доколко те отговарят на истината. Под последната разбираме степента на съответствие на представите с реалността (фиг. 4). Колкото една представа по-пълно и точно съответства на реалността, толкова тя е по-истинна. И обратното, колкото една представа по-слабо съответства на реалността, толкова тя е по-неистинна (по-малко истинна).

Когато човек осъзнае, че ВЯРАТА му не е истинна, той вече не вярва в нещото, а представата за него се трансформира в ПОЗНАНИЕ или СИМВОЛ.

Когато ПОЗНАНИЕТО за нещо се окаже неистинно, представата се инвертира (променя потенциала си), т.е. ПОЗНАНИЕТО, че нещо Е става ПОЗНАНИЕ, че нещо НЕ Е, наред с което може да се формира и СИМВОЛ.

Когато даден СИМВОЛ е неистинен, следва промяна на представата към съответствие с реалността.

(Когато говорим за СИМВОЛИ, ПОЗНАНИЕ и ВЯРА, имаме предвид представите от съответните нива.)

Процесите на опознаване, осъзнаване или опознаване-осъзнаване (в комплекс) водят до трансформации на представите в едно или повече от нивата (СИМВОЛИ, ПОЗНАНИЕ и ВЯРА).

При опознаване и осъзнаване могат да се наблюдават трансформации на представи както във всички нива, така и на множество представи във всяко едно от тях (отделните СИМВОЛИ, ПОЗНАНИЯ и ВЯРА). (фиг. 5) Представите са взаимнозависими.

Нивата на представите нямат резки граници. ПОЗНАНИЕТО в граничните зони прелива във ВЯРА и СИМВОЛИ. Това е така, защото процесите опознаване и осъзнаване са свързани. Не може да се каже точно къде свършва опознаването и започва осъзнаването, тъй като опознаването се базира на осъзнатото и осъзнаването зависи от опознатото, а процесите протичат непрекъснато ...

Процесите опознаване, осъзнаване и осъществяване зависят както от човека, така и от всичко останало и са насочени както навън (към околния свят), така и навътре (към самия себе си)... При нормално развитие човек непрекъснато разширява представите си за света.

Често се наблюдава по отношение на едно и също нещо от реалността да има обособени представи в различните нива (СИМВОЛИ, ПОЗНАНИЕ и ВЯРА). Това е така, защото ние вървим от частното към общото. Когато човек не е опознал и осъзнал общото, той разглежда частите и проявите му като отделни обособености, което води до формирането (относно последните) на множество представи в различните нива.

В процеса на опознаване-осъзнаване човек върви към общото и така се приближава до истината. Така нивото ПОЗНАНИЕ (ОПОЗНАТО-ОСЪЗНАТО) се разширява за сметка на представите от нивата ВЯРА и СИМВОЛИ. Това се наблюдава при прогресивно развитие на разума. При регресивно развитие разумът се затваря в собствената си ограниченост, при което ВЯРАТА блокира осъзнаването, а нивото СИМВОЛИ изяжда нивото ПОЗНАНИЕ. Не е трудно да си представим последствията от това. Такива хора стават роби на своите представи от нивата ВЯРА (ОСЪЗНАТО-НЕОПОЗНАТО) и СИМВОЛИ (ОПОЗНАТО-НЕОСЪЗНАТО) и се капсулират в своята ограниченост.

Сега нека разгледаме различните обособености (представите) в нивата СИМВОЛИ, ПОЗНАНИЕ и ВЯРА. Започвайки от ниво СИМВОЛИ ще видим, че тук определяща е относителността. Отделните представи тук са обособени вследствие присъствието на други такива, а не от същността си.

В ниво ПОЗНАНИЕ ще видим, че отделните представи са вече силно обособени (конкретни) според опознатото-осъзнато. Тук няма сливане между различните представи, а по отношение на нещо, за което няма познание, няма и представа (има празно петно).

Стигайки до ниво ВЯРА виждаме, че представите тук са свръхобособеност на

осъзнатото-неопознато и докато при СИМВОЛИТЕ противоречията преливат едно в друго, а при ПОЗНАНИЕТО се конфронтират, то тук те се взаимноизключват. Ако човек вярва в нещо и друго му противоречи, той просто го изключва - не вярва в другото ...

По своята същност разумът е единство, процесите на осъзнаване са висшата му проява, а ВЯРАТА е висшето и ниво. Ето защо ВЯРАТА изключва (отхвърля) противоположностите - налага табу относно тях. Всичко противостоящо и противоречащо на обекта на вярата е табу. То не е обект на ВЯРАТА и най-често се явява СИМВОЛ (ОПОЗНАТО-НЕОСЪЗНАТО).

Ако даден СИМВОЛ е неистинен, няма нищо фатално, защото противоположностите тук преливат. Ако дадено ПОЗНАНИЕ е неистинно, то води до застой или регрес, но рано или късно истинното ще се утвърди, защото конфронтацията между противоречащите представи държи отворен пътя към истината. Но ако ВЯРАТА е неистинна, става наистина страшно, защото поради същността си тя изключва противоположното, а в случая това ще бъде истината... Регресът е неминуем, единствено и само осъзнаването може да спре ненормалното развитие.

Осъзнаването на неистинните представи и/или формирането на нови истинни е върхов момент в развитието на разума. Това е великият миг на прозрението, когато разумът се освобождава от ограничеността си, трансформирайки сковаващите го представи, явяващи се собствената му ограниченост...

Опознаването може да се осъществи пряко - чрез собствените сетива или косвено - чрез възприемане на чужд опит, а осъзнаването - само пряко. Поради това често се случва опознатото и осъзнато от един и предадено в последствие на друг да не бъде опознато или осъзнато от него, или пък опознатото, но неосъзнато от един, предадено на друг да бъде опознато и осъзнато от последния. Така представата за едно и също нещо при различните хора се явява в различни нива (СИМВОЛИ, ПОЗНАНИЕ или ВЯРА).

Съгласно написаното до тук СИМВОЛ е опознатото-неосъзнато или неясната обща представа за нещо. Ако трябва да предадем тази представа другиму, несъмнено ще се базираме точно на опознатото. Така чрез опознатото ще изразим неосъзнатото. Точно в този смисъл се използват символите още от най-дълбока древност.

В този случай символът е материален образ на опознатото, който изразява неосъзнатия мисловен образ - представата. Така символът има две страни - материална (изображение, пластика и т.н.) и нематериална (неясна обща представа).

На практика далеч не всички представи от нивото СИМВОЛИ се материализират в реалността. Това е така, защото процесите опознаване и осъзнаване формират огромен брой представи в това ниво, които в последствие се трансформират в ПОЗНАНИЕ или ВЯРА. С течение на времето обаче в нивото СИМВОЛИ се наблюдава присъствието на устойчиви представи, дълго оставащи неосъзнати. Точно те вълнуват хората и ги подтикат да ги споделят и разискват със себеподобните си.

Когато представата от ниво СИМВОЛИ се трансформира в ПОЗНАНИЕ, материалният и образ (предмета) става знак. Предметът-символ (материален образ) символизира неясната обща представа (нематериален образ) от ниво СИМВОЛИ, а знакът (материален образ) означава нещо определено (нематериален образ) - представа от ниво ПОЗНАНИЕ.

Преди да достигне до ниво ВЯРА, представата първо се формира в ниво СИМВОЛИ. Осъзнаването на СИМВОЛА го трансформира във ВЯРА (осъзнато-

неопознато), а материалният му образ предметът-символ вече изразява представа от ниво ВЯРА. Тези материалните образи (на представите от ниво ВЯРА) наричаме фетиши (тотеми, амулети, талисмани, идоли, икони и т.н.).

Видно е, че символите, знаците и фетишите имат еднаква природа. Всички те са изразни средства на представите. Поради различното развитие на разума различните хора имат различия в нивата СИМВОЛИ, ПОЗНАНИЕ и ВЯРА. Ето защо символите, знаците и фетишите се възприемат различно от хората. За едни кръстът (полумесецът и т.н.) е символ, за други фетиш, а за трети просто знак.

Символите, знаците и фетишите далеч не са всички средства, чрез които човек изразява представите си. (фиг. 6) Други такива са движенията, музиката, речта, писмеността и т.н. Също така не бива да отхвърляме и възможността представите да се предават и чрез други средства, за които може би нямаме дори и представа... (фиг. 7)

Изразните средства (ИС) са носител на представите. Чрез тях ние изразяваме и предаваме представите си и пак чрез тях чуждите представи достигат до нас...

Различните хора с едни и същи изразни средства изразяват различни представи, както и една и съща представа с различни ИС. Това води до затруднения в общуването, тъй като ИС на представа от едно ниво може да се яви у приемащия като ИС за друга представа от същото или от друго ниво (СИМВОЛИ, ПОЗНАНИЕ или ВЯРА). От друга страна и да бъде правилно разбрано изразното средство, неосъзнаването на така получената информация води до формиране на представа, различна от предадената. Така представата от ниво ВЯРА може да формира у приемащия представа в друго ниво - СИМВОЛИ или ПОЗНАНИЕ, а фетишът да бъде възприет като символ или знак. Това е така, защото хората са на различно ниво на развитие (с различия в нивата СИМВОЛИ, ПОЗНАНИЕ и ВЯРА).

Процесът на изразяване на представите е само един от многобройните процеси на осъществяване. Човек руши или гради, граби или раздава, убива или спасява и пр., и всичко това е частица от собственото му осъществяване.

Паралелно с процесите на осъществяване протичат и процеси на опознаване и осъзнаване. Също така осъществяването може да се прояви и в целенасочено опознаване и осъзнаване.

Зад всичко това стои разумът и неговите представи.

Според степента на осъзнаване представите са първични и вторични. Първичните са пряко формирани от постъпилата чрез сетивата информация, а вторичните са формирани вследствие осъзнаването на други представи (първични и вторични). Точно тази възможност на човешкия разум да формира нови представи чрез осъзнаване на предишните стои в основата на онова, което наричаме развитие на разума. Това е уникален процес на самопромяна на разума. Възприемайки света, човек променя себе си.

Тук всички материалистични теории губят смисъл. Развитие на разума не се подчинява на материалните закони. Докато за съществуването на материалните обособености е определящо равновесието (балансът), то тук при развитието на разума е определяща промяната.

За да разберем по-добре това, нека се обърнем към съвременните суперкомпютри. Те стават все по-бързи, имат все повече памет, а някои дори вече са побрели в нея цялото човешко знание, но те не могат да осъзнават! Да осъзнаваш означава да променяш същността си, а компютрите не могат това. Те са просто сложни машини, дело на човешкия разум.

Както вече изяснихме, разумът се развива. Всяко развитие обаче следва някаква

насока. В какви посоки се развива разумът?

Тук ще се обърнем отново към реалността. Какво казваме за хората с прогресивно отношение към света и какво казваме за тези с регресивно?

За първите казваме, че са духовно богати, широко скроени и освободени. За другите казваме, че са духовно бедни, тесногръди и ограничени.

Очертават се две посоки. (фиг. 8)

Първата е към освобождаване от собствената ограниченост, при което осъзнаването протича нормално. При тези хора наблюдаваме разширяване на ПОЗНАНИЕТО за сметка на СИМВОЛИТЕ и ВЯРАТА.

Втората посока е към затваряне в собствената ограниченост, при което осъзнаването е разстроено. При тези хора наблюдаваме разширяване на СИМВОЛИТЕ за сметка на ПОЗНАНИЕТО.

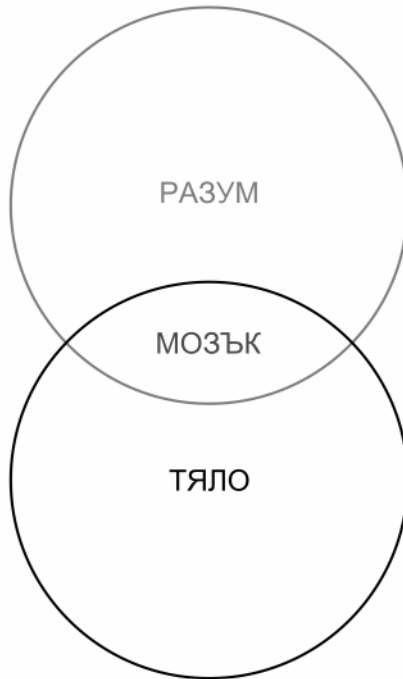
Всички ние искаме или не опознаваме и осъзнаваме света и така развиваме своя разум.

Надяваме се всички читатели да осъзнаят, че посоката на развитието зависи от тях самите...

Завършвайки, трябва да споменем, че нарочно избягахме пространните обяснения. Въпреки, че постоянно се изкушавахме да пишем повече се ограничихме в основните рамки, за да може написаното да бъде препочитано в рамките на час.

Опитахме да ви доближим до истината, но в крайна сметка нека никога не се забравя, че всички четива са просто нечии представи... А написаното тук е просто представа за представите.

ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ

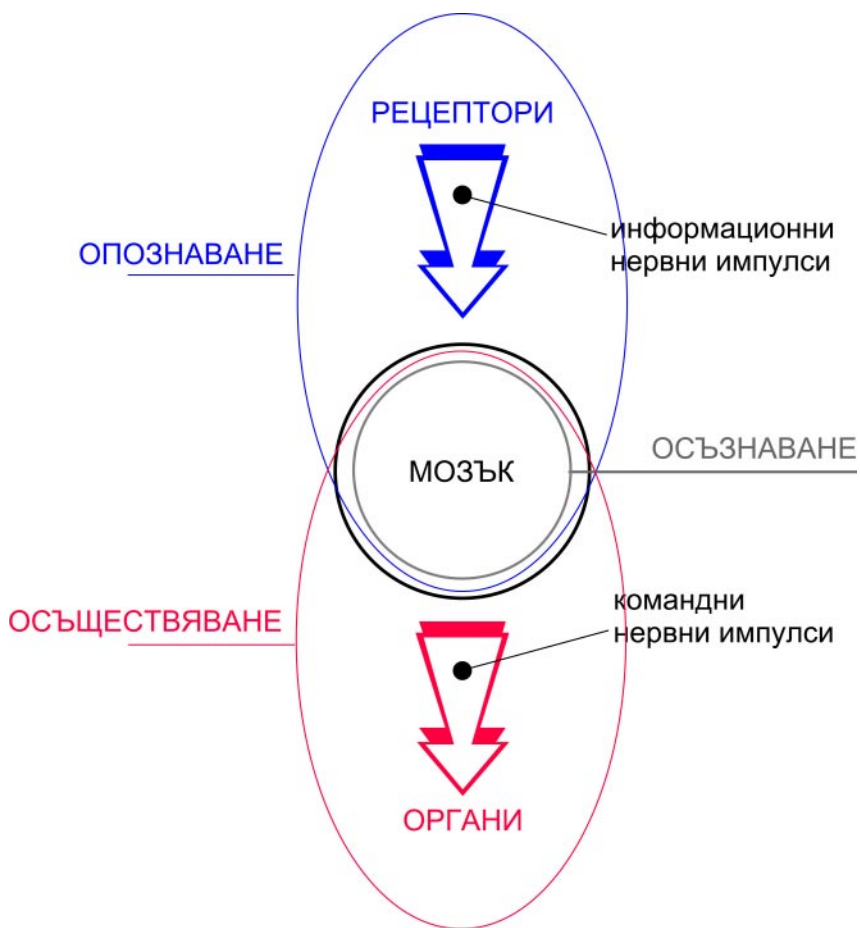

СЪЩЕСТВУВАНЕ

Обединение на идеалистичните и материалистичните
представи за човека

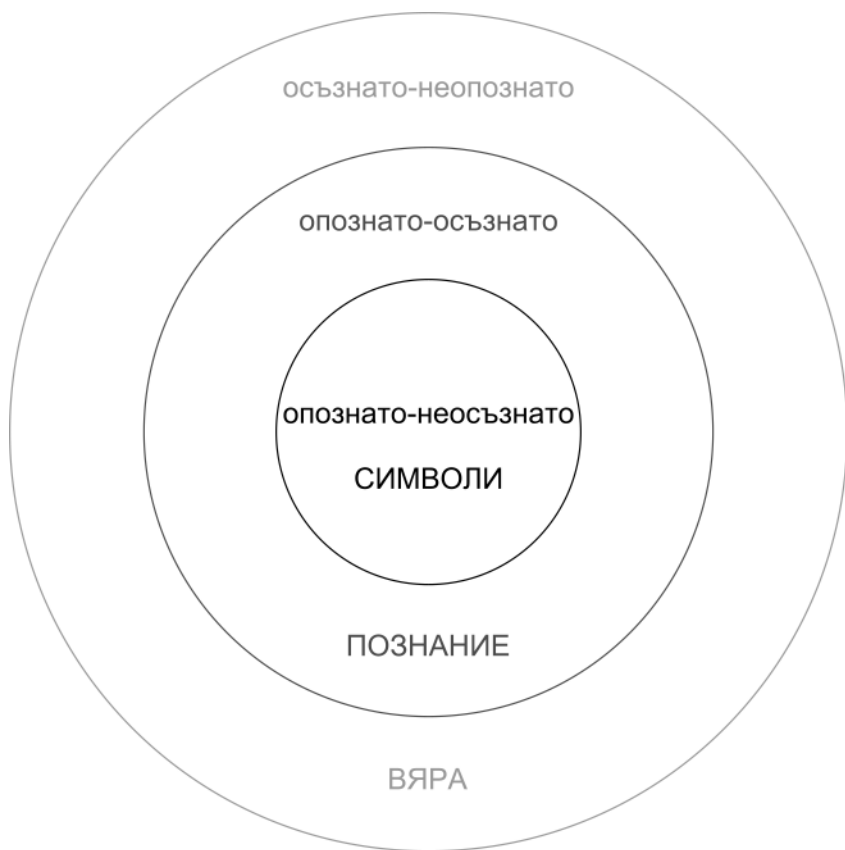
фиг. 1

Информационен Обмен - процеси

фиг. 2

Нива на Представите

фиг. 3

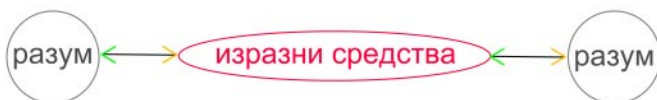

Представи > Изразяване > Изразни Средства

опознато-неосъзнато ниво Символи	>	символи
опознато-осъзнато ниво Познание	>	знаци
осъзнато-неопознато ниво Вяра	>	фетиши

Символи, Знаци и Фетиши

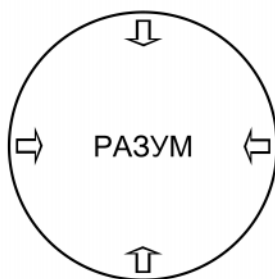
фиг. 6

Предаване / Приемане на Представите

фиг. 7

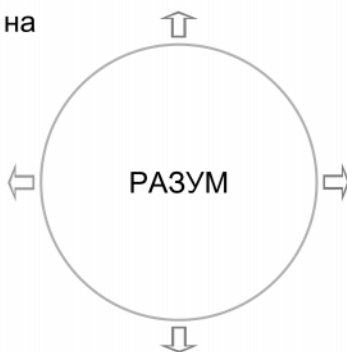
капсулиране на
представите

затваряне в
собствената
ограниченост

регресивно развитие

разширяване на
представите

освобождаване
от собствената
ограниченост

прогресивно развитие

Развитие на Разума

фиг. 8